

Virginija Niparaitė

LIETUVIŲ LYRIKA VOKIŠKAI

Vakarų Vokietijoje. Miunchene, praeitais metais pasirodė dvikalbė, lietuviška-vokiška lietuvių poezijos antologija, kurią sudarė ir išvertė L. Baldauf. Ir laiko ribomis, ir apimtimi tai didelė knyga, prasidedanti trimis liaudies dainomis, toliau per Strazdą, Vienažindį, Maironį, Putiną, Baltrušaitį, Nėrį atvedanti skaitytoją į mūsų dienų poeziją.

Sudarytoja, cituodama K. Korsako mintį apie įdomų, kondensuotą laiko atžvilgiu mažų tautų literatūrų vystymąsi, šią antologiją pateikia kaip atspindį „universalios“, jei taip galima sakyti, lietuvių meno srities, kuri, kaip pabrėžia vertėja, nuo seno yra suaugusi su kitomis sferomis: lietuviams būdinga lyriška proza, lyriška tapyba.

Tai buvo didelis uždavinys — atrinkti ir išversti į svetimą kalbą vos ne pusantro šimto skirtingų epochų, skirtingų autorių, skirtingo braižo kūrinių. L. Baldauf pažymi bendrus vertimo sunkumus, išplaukiančius iš skirtingų kalbų ypatybių, kurios „daro vertimą beveik neįmanomą, norint visiškai išlaikyti eilėraščio mintį“. Tą mintį išlaikyti šioje antologijoje stengiasi tikrai kruopščiai. Jos labai vertėja pirmiausia atsisako rimavimo, žadėdama laikytis tik ritmo. Tačiau ir tuomet, siekiant minties tikslumo, vaizdų neperkuriant, o juos greičiau tiksliai atpasakojant, sunku yra perteikti eilėraščio intonaciją, jo nuotaiką. Čia išryškėja apskritai kiekvieno poezijos vertimo

paradoksas: vertėjui beveik visad prireikia daugiau žodžių, negu originale. Ir tai, tur būt, jau ne kalbos ypatybių reikalas, nes, vokiečio eilėraščių verčiant į lietuvių kalbą, pasirodo, kad „perkrautos“ būna lietuviškos konstrukcijos.

Taip visus pažodinio vertimo privalumus turintys Maironio ar S. Nėries eilėraščių vertimai vis dėlto neatneša savo skambėjimo. Pvz., pirmasis S. Nėries eilėraščio „Prie šaltinio“ posmas:

Die Tulpen blühen und die
Brennesseln wachsen...
Wer wird es verbieten, wer wird es
verbieten?
Ineinander ranken die Weiden und
Birken
An der hellen Quelle.

Negalime būti maksimalistai ir šiuo atveju tikėtis, kad vokiškame tekste būtų išlaikytos visos originalo vertybės. Tačiau tuomet gal ir prasminių nukrypimų galėjo būti dar mažiau. Atrodo, netikslūs tokie S. Nėries metaforų vertimai, kaip:

Rudens aguona —
Lapą geltoną
Į mano plaukus slapta įpynė —

Eine rote Mohoblume von Feld,
Ein gelbes Blatt vom Baum
Hat er mir in das Haar gebracht.
(„Vėjas“)

Čia vienas dalykas — aguona — lapas virsta dviem: aguona ir lapas. Tas pat eil. „Kai numirsiu“:

Dulkes tas paleiskit vėjam, —
Laisvės paukščiui ant sparnų —
Diese Asche fliegen in den Wind,
Freie Vögel sollen diese Asche
weiter tragen.

Eilėraštyje „Klajūnėlis“ nelieka dialogo, o „Prie šaltinio“ šaukšmininkas „Ilgesy, ilgesy!“ išverstas laiko nurodymu: „Wenn ich mich sehnte, wenn ich mich sehnte“.

Kitas, jau ne prasminių, o intonacinių nukrypimų atvejis yra daug kur įtarpuota inversija, perkeliant epitetą: pvz., apskritai gražiai išverstame S. Nėries eil. „Palydėk“: „Sage dem Schilf, dem hohen, Es soll rauschen den Frühling, den meinen“; eil. „Kodėl tyli žemė?“ — „... ihren

Gang, den ewigen", arba lakoniška S. Nėries eilutė „Kas tą širdgėlą rudėnę besupras?" — „Wer wird dieses Herzeleid, dies herbstliche, auch verstehen". Nuo to, atrodo, vokiškas tekstas įgyja kiek nereikalingo sentimentalumo. Taip pat atrodo ir maironiškos „jaunos krūtinės" vertimas „das sehndend Herz" arba tokie pakartojimai su jaustukais kaip J. Baltušaičio „Vienatvėje“:

Kibirkstėle, ko tu taip laki,
Žemės vergą vieną palieki. —
Oh Stern, oh mein Stern, warum
fliegst du so schnell —
Warum lässt du mich im Dunkel auf
Erden allein...

Labai gražiai vokiškai skamba S. Nėries eil. „Palydėk", bet ir čia eilutė „O žemė tyli ir kurčia" verčiama „Und die Erde — sie ist verschwiegen und taub". Tuo tarpu geriau būtų paprastai — „Und die Erde ist taub und stumm".

Iš S. Nėries poezijos pluošto gražiai išversta, išlaikant ir prasmę, ir intonaciją, „Baltoji poema", „Nebark manęs", ciklas M. Katiliūtei, „Ar žiburėlis lauks". Atsimenant, kaip sunkiai S. Nėris iš viso verčiama į svetimas kalbas (prisiminkime kad ir ilgą rusiškų jos vertimų istoriją), reikia pasakyti, kad šios antologijos vertimai, nors daugiau pažodiniai, atlikti su poetine nuojauta, taktu ir pagarba autoriui.

Stebėtinai gražiai vokiškai suskambėjo visas penketas V. Mačernio eilėraščių. Gal todėl, kad jo poezijoje ypatingai ryškus yra ne tiek formos, kiek vidinis minties ritmas — muzika, kuri ir tiksliai vertime geriau išlaikoma, kai ypač svarbu yra, kas pasakyta, o ne tik svarbu — kaip. Eilėraščių „Žmogus", „Sielos paveikslas" vertimai, o ir XI giesmė iš ciklo „Songs of Myself" daro originalo išpūdį. Tas pat pasakytina ir apie A. Jasmonto ciklo „Giesmių giesmė" vertimą.

Be A. Jasmonto, antologijon pateko dar keletas emigracijoje gyvenančių lietuvių poetų — J. Kuosos-

Aleksandriškio, B. Brazdžionio, Venancijaus Ališo, L. Andriekaus, pora K. Bradūno ir vienas H. Radausko eilėraščių.

Lietuvių tarybinei poezijai antologijoje atstovauja dideliu pluoštu eilėraščių J. Degutytė, įdėta keletas Just. Marcinkevičiaus, E. Mieželaičio, V. Bložės, V. Karaliaus, V. Palčinskaitės, po vieną J. Vaičiūnaitės ir A. Bukonto eilėraščių.

Kaip S. Nėriaus teko didžioji dalis puslapių iš prieškarinės poezijos (39 eilėraščiai), taip iš šiuolaikinės — J. Degutytei. Tad šios antologijos veidas gal kiek pernelyg moteriškas, ir Lietuvos skaitytojui gali pasirodyti, kad joje daugiau ko pasigendi, negu randi. Gal per mažai (3 eil.) reprezentuojamas Maironis, gal, užuot vertus senadvarišką M. Pečkauskaitės eilėraščių, reikėjo paskirti vietos B. Sruogai, F. Kiršai. . . Nepateko antologijon daugelis dabartinių poetų, be kurių mūsų poeziją, tokią, kokia ji šiandien yra, sunku įsivaizduoti. Tačiau L. Baldauf pirmą kartą atskleidė didelį ir gana įvairų pluoštą mūsų lyrikos vokiečių (ir ne tik vokiečių) skaitytojui, kuriam mūsų poezija iki šiol mažai žinoma. Kaip primena autorė, Vakarų Vokietijos enciklopediniuose leidiniuose lietuvių literatūra iki pastarojo laiko labai mažai buvo atspindima, o ir VDR iki šiol yra išleista tik pora mūsų poetų knygų. Tad ši antologija — tikrai svarbus žingsnis mūsų literatūros kelionėje į pasaulį.

Didelis antologijos privalumas yra dvikalbis jos išleidimas. Tai padeda netgi nemokančiam kalbos arba ją vos apgraibomis išmanančiam skaitytojui, nekaltant jau apie literatus, mokslininkus, poezijos vertėjus.

Knygos pabaigoje pridėtas šaltinių sąrašas ir trumpa lietuvių poezijos apžvalga rodo, kad autorė susipažinusi ne tik su Vokietijoje, bet ir Tarybų Lietuvoje išleista literatūra, su mūsų poezijos leidiniais. Ir tikrai galime pasidžiaugti, kad jos didelio darbo dėka gausus ir įvairus lietuvių poetų būrys pasiekia naują skaitytoją.